

Fetma-gen påverkar aptiten hos barn

Forskare från Storbritannien har upptäckt att en tidigare känd gen kopplad till fetma påverkar hunger och mättnadskänsla hos barn. Genen i fråga går under namnet FTO (fat mass and obesity associated) och är belägen på kromosom 16. Den har tidigare visats vara kopplad till övervikt hos vuxna. En studie presenterad 2007 i Science med närmare 40 000 deltagare visade att individer med FTO i sin »ogynnsamma« form på en kromosom i genomsnitt vägde 1,5 kg mer än individer med normalvarianten av genen, medan homozygoter av den ogynnsamma formen i genomsnitt vägde 3 kg mer. Samma studie visade också att homozygoter löpte drygt 60 procent ökad risk att drabbas av fetma (BMI över 30) än individer med normalvarianten på båda kromosomer.

Författarna till den aktuella studien har utgått från drygt 3 300 barn mellan 8 och 11 års ålder. Uppgifter om barnens vikt och längd har inkluderats liksom information om kost och ätbeteende, som inhämtats från barnens föräldrar. Ätbe-

teendet utvärderades utifrån skalan Satiety Responsiveness and Enjoyment of Food. Studien bekräftar de tidigare kända rönen, då barn med den ogynnsamma varianten av genen på en eller båda kromosomer löpte ökad risk för övervikt än barn med normalvarianten. Dessutom noterade man att barn med den ogynnsamma genen på båda kromosomerna hade betydligt lägre poäng på Satiety Responsiveness, vilket innebär att de upplevde nedsatt mättnadskänsla efter att ha ätit och hade svårt att avgöra när de ätit klart. Resultaten står sig även efter att författarna rensat för faktorer som BMI, kön och socioekonomisk bakgrund.

Forskarna konstaterar att FTO tycks reglera aptit, och för den ofördelaktiga formen av genen förefaller denna funktion vara nedsatt. Det innebär att FTOs påverkan på kroppsvikten primärt går via nedsatt mättnadskänsla hos bäraren och inte via faktorer som påverkad ämnesomsättning eller ändrat upptag av fett. Bärare av genen blir alltså inte överviktiga

per automatik utan riskerar övervikt för att de inte känner tydligt att de ätit klart, något som gör dem känsliga i dagens samhälle med stora portioner mat och i princip oändliga möjligheter att äta.

Att den genetiska bakgrunden till fetma är mycket komplex med många inblandade gener råder det knappast något tvivel kring. Flera gener har tidigare utropats som »ultimata« fetmagener, vilket resulterat i överdrivna förhoppningar om nya och mirakulösa behandlingsmetoder, som sedan kommit på skam. Forskarna anser att den aktuella upptäckten är ett steg mot ökad förståelse av de genetiska grunderna till fetma/övervikt men betonar också att det sannolikt lär ta många år innan de genetiska framstegen inom fältet resulterar i färdiga mediciner.

Anders Hansen
läkare, frilansjournalist

J Clin Endocrinol Metab. doi:10.1210/jc.2008-0472

Allt fler läkemedelsorsakade dödsfall i USA

Antalet dödsfall till följd av felanvändning av receptbelagda läkemedel (fatal medication error) har ökat kraftigt i USA under de gångna två decennierna. Forskare från University of California i San Diego har i en studie presenterad i Archives of Internal Medicine tittat på samtliga dödsfall i USA till följd av feldosering av läkemedel, såsom överdosering eller intag av substanserna i kombination med alkohol och/eller narkotika, under perioden 1983–2004.

Totalt rör det sig om närmare 225 000 dödsfall. De har delats in i grupper beroende på om individen avled i eller utanför hemmet (sjukhus undantaget) samt om alkohol och/eller andra droger var involverade. För samtliga dödsfall till följd av överdosering, oavsett var de skedde och om alkohol eller andra droger var inblandade, noterades en ökning på 360 procent under perioden 1983–2004. Ökningen var särskilt kraftig för individer mellan 40 och 59 år. Den totala ökningen är markant högre än vad som noterats för dödsfall till följd av läkemedelsbiverkningar, som ökat med drygt 30 procent under samma period. Det är också mer än vad som rapporterats vad gäller dödsfall till följd av alkohol eller

andra droger utan inblandning av läkemedel, där en ökning kring 40 procent noterats under perioden.

Särskilt kraftig var ökningen när det gäller dödsfall till följd av kombinationen läkemedel och alkohol/droger i hemmet. Här noterades en ökning på närmare 3 200 procent, vilket innebär att detta blev mer än 30 gånger så vanligt under den studerade perioden. Dödsfall i hemmet till följd av läkemedel där alkohol/droger inte var inblandade ökade med drygt 500 procent. Däremot var dödligheten i princip oförändrad vad gäller dödlighet utanför hemmet till följd av läkemedel när alkohol/narkotika inte var inblandade.

Bidragande till den dystra utvecklingen kan enligt författarna vara det faktum att allt fler patienter behandlas med receptbelagda preparat i hemmet. Mycket görs för att förbättra säkerhet och rutiner kring läkemedelsanvändning på sjukhus och vårdinrättningar, inte minst när det gäller äldre patienter. Men för yngre och medelålders patienter som tar sina preparat hemma är situationen inte tillfredsställande, konstaterar de och efterfrågar omfattande interventionsprogram. Läkare och farmaceuter måste

Foto: iImage State/IBL

Dödsfall i hemmet till följd av kombinationen läkemedel och alkohol/droger ökade allra mest, med mer än 3 000 procent.

tex vara extremt noga med att informera om riskerna med att blanda läkemedel med alkohol eller narkotika, skriver författarna. Medialt uppmärksammade fall som kan avskräcka råder det som bekant ingen brist på. Såväl Elvis Presley som Marilyn Monroe tros ha avlidit till följd av läkemedelsöverdosering. Det senaste uppmärksammade exemplet är den australiske skådespelaren Heath Ledger som avled i början av året, sannolikt till följd av överdosering av sederande preparat.

Anders Hansen
läkare, frilansjournalist

Arch Intern Med. 2008;168:1561-6.